

KORT VERSLAG VAN DE POGING TOT INFILTRATIE VAN INDONESISCHE
MILITAIREN OP HET ONIN-SCHIEREILAND VAN WEST-NIEUW-GUINEA.

=====

De melding der infil-
tratie en het treffen.

Op Maandag 11 Mei 1953 om ca. 12 uur kreeg het Hoofd van plaatselijk Bestuur van Fakfak, de Controleur C.F. Knödler, die juist op het punt stond met de politieboot 1020 voor een bestuurs-tournee te vertrekken, de mededeling van de Detachements-Commandant der Algemene Politie, dat de Radja Ati-Ati - woonachtig te Werpigang (gelegen aan de kust + 20 K.M. ten Westen van Fakfak) - hoogst zenuwachtig op zijn Kantoor was verschenen met het bericht, dat een zijner kampoeng-genoten in de inham Ati-Ati-Onin een grote zeilprauw had aangetroffen, waarin zich een groot aantal mensen bevond. Van een dezer mensen had hij een rode doek met sago-lempeng (een uit Ceram bekende versnapering) ontvangen, terwijl de vreemdelingen hem mededeelden, dat zij waren gekomen om Irian te bevrijden.

Besloten werd het bericht door de politie te doen verifiëren, waartoe gebruik werd gemaakt van hogergenoemde politieboot, aan boord waarvan de Radja Ati-Ati aan een nader verhoor werd onderworpen. Hierbij kwam tevens vast te staan, dat de vreemdelingen gewapend waren.

Op weg naar Werpigang ontmoette men nog twee prauwen met Papoea's, die mededelingen deden over de aankomst van "orang Djawa" (Javanen), die militaire kleding en uitmonstering droegen. Een van hen was met de dood bedreigd, indien hij de aanwezigheid der militairen aan het Bestuur zou rapporteren. De mededelingen wezen er op, dat men hier met een infiltratie-poging van Indonesische zijde te maken had.

Aangezien de politieboot in de inham Ati-Ati-Onin, waar de prauw - die vanuit open zee niet zichtbaar was - moest liggen, niet kon manoeuvreren en de aanwezige politiemacht daarenboven onvoldoende werd geacht voor een actie, zo die nodig mocht zijn, werd besloten terug te keren naar Fakfak en de hulp van de Landmacht in te roepen. Het optreden tegen een infiltratie was ook meer een taak voor het logor.

Om 15.25 uur werd Fakfak bereikt en na overleg met de Commandant van het L.N.G.-detachement, Kapitein Van Es, veldt, werd besloten onmiddellijk een militaire actie in te zetten, waartoe gebruik zou worden gemaakt van de beschikbare watertransportmiddelen, t.w. de politieboot, de motorboot van de Landmacht en de sloepboot T.6 van het Boswezen.

De militaire patrouille bestond uit één kapitein, één sergeant-majoor, twee sergoanten en 12 soldaten. Op de politieboot werd een Vickers-mitrailleur geplaatst voor eventuele dekking bij de landing, terwijl tevens de Inspecteur van Politie De Winter, een hoofdagent en 6 man politie meevoeren. Het geheel stond onder commando van Kap. Van Es, veldt. Om 16.20 uur vortrokken de vaartuigen van Fakfak, terwijl om 17.30 uur Werpigang werd bereikt.

De Logorboot zou de landing verrichten, de andere boten zouden zo dicht mogelijk bij de kust komen en indien nodig

- dokkingsvuur -

GS 13343/OR^x

dekkingsvuur geven. De vijandelijke prauw bleek niet meer in de inham te liggen doch even ten Westen van de kampoeng Werpigang. Van een kampoeng-bewoner, die met een prauw naar de Legerboot toekwam, werd vernomen, dat de infiltranten zich in Werpigang en omgeving in stelling bevonden. Door het lage water, de vele riffen en de modder kon daar evenwel niet worden geland, zodat besloten werd de landing te doen plaatsvinden even ten Oosten van voornoemde Kampoeng.

Tijdens deze manoeuvre vuurden de infiltranten twee mortier-granaten af, die geen doel troffen. De Legerboot voer met volle kracht naar de kust om een landing te bewerkstelligen. Nadat de eerste militairen uit de boot waren gesprongen openden de infiltranten licht geweeervuur en vuurden nog een derde mortier-granaat af, welke op 50 m. van de boot terecht kwam. Direct hierop, nadat de mortier-stelling door het vuur was waargenomen, opende de Vickers-mitrailleur van de politie-boot een zeer goed gericht vuur. De volgende morgen bleek bij onderzoek, dat een der Indonesische militairen door het mitrailleur-vuur gedood was. In de omgeving van deze gesneuvelde werd een Lee-Enfield geweer aangetroffen.

Vrijwel direct na de landing werd een gevangene gemaakt; een geweer, patronen en mortier-granaten werden in beslag genomen.

De overige infiltranten bloken in wanorde naar de bossen te zijn gevlucht. Daar het inmiddels donker was geworden, werd niet tot vervolging overgegaan. Wel werd de prauw der infiltranten in beslag genomen en vluchtig doorzocht waarbij militaire uitrusting, voeding, papieren, patronen, een geweer, handgranaten e.d. werd aangetroffen.

Nadat de prauw onder bewaking was gesteld, werd met de rest der militairen naar Fakfak teruggevoerd.

De volgende dag (12 Mei) werd in de vroege ochtend de vervolging ingezet door een opnieuw samengestelde patrouille, onder leiding van de 1° Luitenant Van Lecuweh. De sterkte der patrouille bestond behalve de commandant uit een sergeant-majoor, een korporaal, 10 soldaten en een sergeant-ziekenverpleger.

Om + 11 uur stootte men op het bospad van kampoeng Werba naar kpg. Adorra op enige infiltranten, die onder het schreeuwen van "madjoe" (voorwaarts) naar voren stormden. Tijdens dit korte vuurgevecht werden twee infiltranten neergelegd, terwijl een derde (een korporaal) zich overgaf. Later bleken de gesneuvelden te zijn de commandant der Indonesische militairen de sergeant Kalalo en de onder-commandant, sergeant Lala. De andere infiltranten waren in grote verwarring onder achterlating van diverse wapens in het zeer dicht begroeide terrein gevlucht.

Later op de dag werden nog twee infiltranten, die hun wapens hadden weggegooid, door de bevolking aan de Nederlandse patrouille-commandant overgegeven.

Die zelfde dag werden nog achterhaald en in beslag genomen:

- 1 (een) mortier,
- 1 (een) Belgische bren,
- 3 (drie) Lee Enfield-geweren,
- 1 (een) geweer M. 95,
- Bren-magazijnen,

- Handgranaten -

Handgranaten,
Gewoer- en brenpatronen en
Kleding- en uitrustingsstukken.

In de loop van de volgende dag worden met hulp en medewerking van de bevolking en de politie alle overige infiltranten gevangen genomen. De groep bloek ten slotte te hebben bestaan uit 11 (elf) militairen, waarvan drie (twee sergeanten en een soldaat) gesneuveld, voorts een burgerambtenaar in militaire dienst, belast met de administratie, een Papoeagids, Nederlands onderdaan afkomstig van Wertoea (Noordkust Onin-schiereiland) en 6 (zes) prauwvaarders (roeiers).

De gids was door enige Papoea's herkend, aangezien hij in deze strook geen onbekende was.

Geconstateerd kon worden, dat de bevolking van de betrokken streek, alhoewel aanvankelijk na de eerste contacten met de gewapende infiltranten wat angstig en onzeker, later zeer loyaal heeft medegewerkt bij de liquidatie der infiltratie-groep.

De inbeslaggenomen prauw was intussen naar Fakfak opgesleept en daar aan een grondig onderzoek onderworpen. Bij de papiere, die worden aangetroffen, was een hoeveelheid propagandamateriaal, bestaande uit bokendmakingen en spoedcirculaires ter verspreiding onder de bevolking, waarin deze werd opgewekt tot de strijd voor de bevrijding van Irian van het Nederlandse "koloniale juk" en het plegen van verzet tegen haar overheersers. Voorts een brief van de burgerambtenaar Kaparang aan een Indonesisch adres en gedateerd "op reis, 5 Mei 1953", waarin als doel van de reis wordt aangegeven de verovering van West-Irian, dat "door de ondrukker nog niet aan ons is overgedragen". Deze stukken wijzen op een voorbereide en vooropgezette infiltratiepoging van militairen van het Leger der Republiek Indonesië.

Officiële stukken, waaruit zou kunnen blijken van een opdracht terzake door een hogere militaire autoriteit aan sergent Kalalo verstrekt werden niet aangetroffen.

Onderzoek en Verhoor.

Uit het onderzoek van de door hen medegenomen papiere en de verhoren bloek, dat de aan de actie deelgenomen hebbende militairen allen behoorden tot of ingedeeld waren bij het 2de Peloton van de 2de Compagnie van het Detachement "A", gelegerd te Geser, een eiland ten Z.O. van Ceram gelegen. Dit Detachement maakt deel uit van het Bataljon "Mamengko" van het 25ste Regiment Infanterie van het Territorium VII (Oost Indonesië) der Angkatan Darat Republik Indonesia (de Landmacht van de R.I.).

Genoemd peloton zou een organieke formatie hebben van 37 man, onderverdeeld in 3 regu's (groepen). De samenstelling der patrouille is geschied door aanwijzing van het vereiste aantal manschappen uit de 3 regu's. De Pelotons-commandant te Geser was de Luitenant Moea (onder-luitenant) Mangundap, die kort voor het vertrek van de patrouille uit Geser was afgereisd voor een verlof naar Manado. De gesneuvelde sergent Kalalo was zijn plaatsvervanger.

Alle militaire, zomede de burgerambtenaar, waren van Indonesische nationaliteit en van Menadonese landaard.

Volgens de verklaringen van de gehoorde acht militairen en twee burgers zou de meergenoemde sergent Kalalo hoofdzakelijk

de voorbereidingen tot de onderwerpselijke infiltratie-actie hebben geleid.

Zo verklaart de Papoea-gids Aboe Talip, die in September 1952 als verstekeling met de "Van Riebeeck" van Sorong is vertrokken en te Ambon debarkeerde, dat hij aldaar contact had met een zekere Pak Joris (Ambonees), werkzaam op het Stafkwartier van het Leger. Op een dag in de maand April van dit jaar werd hij opgeroepen en aangezegt naar Geser te vertrekken. Hem werd een brief - in gesloten couvert - overhandigd, die hij aan de in Geser bevelvoerende luitenant van de A.D.R.I. (Rep.leger) diende af te geven. Mondeling doelde men hem mede, dat de brief een opdracht inhield om Papoea's te werven voor het bouwen van huizen te Kairatoc (Ceram). Toen Aboe Talip te Geser arriveerde stond de luitenant (Mangundap) juist op het punt om met verlof te vertrekken, zodat hij hem met zijn brief verwees naar zijn plaatsvervanger de sergeant Kalalo.

Tijdens zijn verblijf op Geser werd hij vervolgens door laatstgenoemde frequent uitgehoord over de actuele situatie in Nieuw-Guinea, in het bijzonder voor wat betreft de landingsmogelijkheden, de voedselsituatie en de politieke gezindheid der bevolking in de omgeving van Sorong en langs de Noordkust van het Onin-schiereiland (Roembati).

Voorts verklaarde Aboe Talip, dat hij op de dag van zijn aankomst te Geser op 18 April 1953 door de sergeanten Kalalo en Lala werd ingelicht over de bij genoemde militairen bestaande plannen om met een gewapende groep in Nederlands Nieuw-Guinea te infiltreren om aldaar een guerilla-strijd in te zetten tegen de Nederlandse machtsapparaten. Hij verklaarde zich bereid hierbij zijn medewerking te verlenen.

De burgerambtenaar Kaparang, werkzaam bij de militaire administratie in Ambon, deelde bij zijn verhoor nog mede, dat de gids Aboe Talip volgens zeggen van sergeant Kalalo lid was van Staf I te Ambon, d.i. de Inlichtingendienst van de A.D.R.I. Verder wist hij te vertellen, dat onderweg in Kampoeng Ondor op het eiland Goram-Laut door sergeant Kalalo brieven werden geschreven aan het adres van Lt. Mangundap, Lt. Kaumang en de Afd. Voorlichting in Geser, ter verwittiging van zijn vertrek naar Irian. Deze brieven werden aan de Radja Ondor afgedragen met de opdracht voor de verzending zorg te dragen. Voorts zou Kaparang op last van Kalalo de verschillende propaganda geschriften (bekendmakingen en spoedcirculaires) getikt hebben, met de bedoeling deze geschriften onder de bevolking van Irian te doen distribueren.

De verklaringen van Aboe Talip en Kaparang, beiden afkomstig uit Ambon, wijzen er derhalve op, dat men op de regimentsstaf te Ambon van de voorbereidingen van de infiltratie op de hoogte moet zijn geweest.

Behalve de beide sergoanten, de burgerambtenaar Kaparang en de Papoea-gids was bij vertrek der patrouille van Geser alleen de korporaal Suoth op de hoogte van het doel van hun reis. De overige manschappen werden eerst gedurende de reis in kennis gesteld met het feitelijke doel van de patrouille. Dit geschiedde te Amarsekaro op het eiland Pulu Pandjang van de Goram-eilanden (ook wel Gorong genaamd) ten huize van de Radja. Zij werden bij die gelegenheid tot strijdvaardigheid opgewekt, terwijl mede de bedreiging werd gemit, dat wie zich aan de tegenpartij (i.c. de Nederlanders) zou willen overgeven, eigenhandig door Kalalo zou worden neergeschoten.

Andere omstandigheden, die wezen op de ware bedoelingen van de patrouillegang, waren het feit, dat de manschappen de opdracht kregen alle kloding en schoeisel mede te nemen, het feit van de abnormaal zware bewapening (normaliter - aldus verklaarde Suoth - bestaat de patrouille-bewapening van een regu uit een brengewoer-mitrailleur en 9 handvuurwapens) en ten slotte het feit, dat enige tientallen meters stof en andere textielwaren ter uitdeling aan de bevolking werden medegevoerd. Voorts werd nog een Nederlandse vlag aangetroffen, die naar verklaring van enkele verhoorden moest dienen om zo nodig patrouillerende Nederlandse schepen te misleiden.

Ten aanzien van de gevolgde route bleek uit de verhooren het volgende.

Op de 3de Mei vertrok de groep van Goser in twee vissersprauwen. Men voer eerst in noordelijke richting om de bevolking van Goser in de waan te laten, dat men op weg was naar Ceram, het normale doel van hun patrouille-activiteit. Via de eilanden Kifar, Kidang en Grogos werd doorgereisd naar het eiland Pulu Pandjang van de Goram-archipel (dit eiland wordt ook wel Manawoka genoemd), alwaar men de 4de Mei arriveerde. Daar werd drie dagen verbleven in de kampong Amarsokaro, terwijl de vissersprauwen naar Goser werden teruggestuurd. De 7de Mei werd de reis voortgezet met een groot éénmast zeilvaartuig, dat het eigendom was van een Chinese handelaar op dat eiland en dat voor militair doeleinden werd gerequireerd, bemand met zes prauwvoerders.

Dit vaartuig bleek later identiek te zijn met de éénmaster, waarmee de infiltranten in Nieuw-Guinea zijn aangekomen, nl. de "Bokwawasa".

Te omstreeks 12 uur bereikte men de kampong Onder/Kataloka op het eiland Goram-laut; de volgende dag werd doorgereisd naar de kampong Namalcan (Noord-Oost-kust van Goram-laut), waar men overnachtte ten huize van de kopala Soa (kamponghoofd) van Namalcan.

Op de 9de Mei + 9 uur vertrok de "Bokwawasa" naar Nieuw-Guinea in de richting van het schiereiland Onin, waar men de volgende dag omstreeks 9,30 uur aankam ter hoogte van de kampong Siembaroe-Lama, ongeveer 20 K.M. ten Westen van Fakfak.

Alle gehoorde personen hebben ten aanzien van het doel van de reis erkond:

- a. dat de militair groep onder commando van sergoant Kalalo het oogmerk had om in Nederlands Nieuw-Guinea te infiltreren;
- b. dat na de infiltratie op Nederlands grondgebied door bedoelde militaire groep een guerilla zou worden gevoerd tegen de Nederlandse machtsapparaten in Nieuw-Guinea.

De korporaal Suoth voegde aan het bovenstaande toe, dat de sergoant Kalalo de bedoeling had om in de omgeving van Kokas en Roombati (Noordkust van het Onin-schiereiland) een strijdorganisatie onder de autochthone bevolking van die landstreek op te richten. Versterkt met gewapende groepen uit de bevolking van die streek zou men vervolgens naar de omgeving van Sorong vertrekken, teneinde aldaar een guerilla-strijd in te zetten tegen het Ned.machtsapparaat.

Alle manschappen en burgers van de bewuste groep hebben erkond van de sergoant Kalalo persoonlijk de opdracht te hebben gekregen tot infiltratie in Nieuw-Guinea.

Door de wijze waarop e.o.a. werd georganiseerd, alsmede door verschillende uitlatingen van Kalalo, zou het merendeel der manschappen en burgers aanvankelijk de overtuiging hebben gehad, dat de opdracht tot infiltratie van hogerhand was afgekomen, althans van een superieur van moergenoemde sergoant.

De soldaten Kaunang en Rambitan verklaarden bij hun verhoor op dit punt van Kalalo persoonlijk vernomen te hebben, dat hij (Kalalo zelf) de feitelijke opdrachtgever (initiatiefnemer) tot deze infiltratie zou zijn geweest.

De soldaat Lasut verklaarde echter van sergoant Kalalo gehoord te hebben, dat de opdracht tot infiltratie afgekomen was van de commandant van de 2de Compagnie te Leimu (Ceram) de 2de Luitenant H. Kaunang, waaronder het peloton te Geser ressorteert.

Wat betreft het vuurcontact met de Koninklijke Landmacht hebben de verhoorden nog het volgende verklaard.

Bij het naderen van de drie motorvoertuigen, waarop zich de Ned. militairen en politie bevonden, zou de infiltratie-groep, op last van Kalalo in stelling zijn gegaan in de onmiddellijke nabijheid van de kampoeng Werpigang.

De korporaal Suoth en de soldaten Lasut, Sompie en Rugian hebben waargenomen, dat op het moment, dat de Ned. voertuigen Werpigang naderden, door sergoant Kalalo het vuurgevecht werd geopend door persoonlijk 3 granaten met de mortier af te vuren in de richting van deze voertuigen.

De soldaat Lasut erkende bij zijn verhoor degene te zijn, die normaliter was aangewezen voor het bedienen van de mortier. Hij ontkende evenwel de granaten te hebben afgevuurd. Hij verklaarde geweigerd te hebben een opdracht daartoe van Kalalo op te volgen, waarna deze hem de mortier zou hebben ontnomen en het vuur daarmede zelf zou hebben geopend.

Volgens verklaring van dezelfde soldaat Lasut zou de soldaat Rawis (gesneuveld) 3 schoten uit zijn Lee Enfield-geweer op genoemde voertuigen hebben gelost.

Eerst na de ontploffing van de derde, door Kalalo afgevuurde mortiergranaat werd van Ned. zijde het vuur beantwoord en wel met een automatisch wapen.

Voorts werd nog verklaard, dat niemand het sneuvelen van Rawis had waargenomen. Eerst bij het appol, dat na afloop van het vuurgevecht in het bos door commandant Kalalo werd afgenomen, werd geconstateerd, dat soldaat Rawis ontbrak. Zijn lijk werd de volgende dag op een afstand van 15 meter van de door de Indonesische militairen ingenomen stelling door de Detachementscommandant der Algemene Politie gevonden.

Wat betreft het tweede treffen op de 12de Mei werd door de korporaal Suoth waargenomen, dat sergoant Kalalo zwaar gewond werd in de borst en kort daarop aan de bekomen verwondingen is overleden. Van het sneuvelen van de sergoant S. Lala zijn geen ooggetuigen geweest onder de leden van de Indonesische infiltratie-groep.

Indonesische visie op het gebeurde.

Op 6 Juni 1953 werd voor "Radio-Republiek Indonesië" door een woordvoerder van het Ministerie van Voorlichting een uiteenzetting van het gebeurde gegeven, waarin werd gesteld, dat een militaire patrouille, die per prauw op weg was van het eiland

Goram naar de ten Zuid-Oosten daarvan gelegen Watoebela-oilanden, door een snelle evenaarsstroom vanuit het Zuiden naar het Noorden was gevoerd en na enkele dagen rondgedreven te hebben, kampend met voedsel- en watergebrek, aanspoelde op het strand van een eiland, waarvan zij aannam, dat het tot het gebied van de R.I. behoorde. De doodvermoeide patrouille van sergeant Kalalo werd met schoten ontvangen. Aangezien de patrouille meende, dat deze schoten afkomstig waren van infiltranten, die zich volgens berichten op het eiland Goram in het gebied van de R.I. zouden ophouden, werd het vuur beantwoord. Door de Nederlandse aanval zouden enkele leden van de afgedreven patrouille van sergeant Kalalo gesneuveld zijn, terwijl de anderen gevangen genomen en ontwapend werden.

Deze voorstelling van zaken is geheel in strijd met de hierboven weergegeven geconstateerde feiten, zoals het medenemen van een Papocagids, het aantreffen van mondvoorraad in de prauw en het uitdelen van voedsel aan de bevolking en de verklaringen van de infiltranten, waarin over slechte weersomstandigheden in het geheel niet wordt gerept, terwijl daaruit tevens blijkt, dat - zoals in het militaire rapport vermeld - de eerste schoten door de infiltranten zijn gelost.

Tenslotte werd van de Hydrografische Dienst van de Marine vernomen, dat het optreden van zeestromingen van de in de radio-mededeling bedoelde aard in het betrokken gebied uitgesloten is.

1-7-1953.